

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

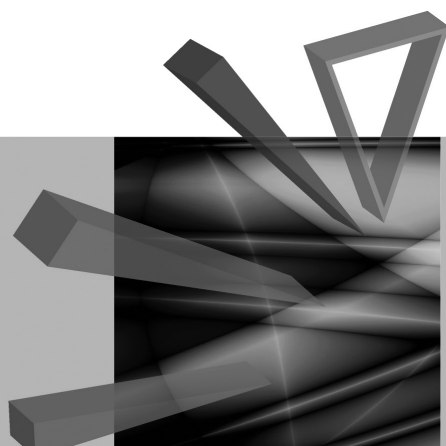
RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

315

Integracja i kryzysy na lokalnych i globalnych rynkach we współczesnym świecie

Tom 1

Redaktorzy naukowi

Jan Rymarczyk

Małgorzata Domiter

Wawrzyniec Michalczyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redakcja wydawnicza: Anna Grzybowska, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: K. Halina Kocur

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-400-4 (tom 1)

ISBN 978-83-7695-327-4 (całość)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk , Współpraca gospodarcza na pograniczu polsko-czeskim – aspekty przestrzenne i instytucjonalne.....	13
Marzena Adamczyk , Rola Rady Stabilności Finansowej w zapobieganiu kryzysom finansowym.....	24
Eric Ambukita , Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w województwie wielkopolskim	33
Anna Barwińska-Małajowicz , Absolwenci szkół wyższych w kontekście (nie)dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców. Analiza porównawcza na przykładzie wybranych regionów w Polsce i Niemczech	43
Zbigniew Bentyn , Kryzys polityczny i jego logistyczne konsekwencje dla międzynarodowej sieci dostaw	54
Zbigniew Binek , Minimalizacja kosztów wprowadzenia euro w Polsce – doświadczenia krajów wchodzących do Unii Europejskiej w 2004 roku oraz rozwiązania własne	64
Joanna Bogolębska , Doświadczenia gospodarki światowej ze stanami globalnych nierównowag płatniczych w kontekście ich kryzysogenności.....	74
Jarosław Brach , Pozycja polskich międzynarodowych drogowych przewoźników ładunków na europejskim rynku drogowego międzynarodowego transportu towarowego – przyczyny sukcesu	85
Magdalena Broszkiewicz , Kreowanie wartości dla akcjonariuszy jako instrument rozwoju i kształtowania atrakcyjności inwestycyjnej współczesnych rynków kapitałowych.....	105
Dominika Brzęczek-Nester , Pozycja konkurencyjna polskiego przetwórstwa przemysłowego w kontekście wyników handlu zagranicznego w latach 2006-2011	115
Katarzyna Brzozowska , Wpływ kryzysu finansowego na otoczenie regulacyjne biznesu we Włoszech	125
Katarzyna Bujan , <i>Cash pooling</i> jako instrument zarządzania płynnością finansową w transnarodowych korporacjach	135
Ignacy H. Chrzanowski , NAFTA jako alternatywna forma integracji gospodarczej. Z perspektywy krajów postkomunistycznych	144
Anna Chrzęściewska , Determinanty rozwoju bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Indiach.....	157
Anna Czech , Kryzysy energetyczne we współczesnym świecie	167
Wioletta Czemiel-Grzybowska , Źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw w Europie w warunkach kryzysu	175

Katarzyna Czerewacz-Filipowicz , Polityka antykryzysowa Federacji Rosyjskiej na obszarze Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej	184
Małgorzata Czermińska , Swobody rynku wewnętrznego oraz wspólna polityka konkurencji Unii Europejskiej a konkurencyjność przedsiębiorstw...	195
Małgorzata Domiter , Znaczenie globalnych reguł prowadzenia wymiany handlowej ze szczególnym uwzględnieniem KNU dla krajów rozwijających się	208
Jerzy Dudziński , Uwagi o działalności inwestorów finansowych na rynkach towarowych.....	223
Bartosz Fortuński , Czy energetyka światowa integruje się z założeniami polityki energetycznej Unii Europejskiej?.....	234
Elżbieta Golemska , Nowe metody zarządzania logistyką międzynarodową w procesie umiędzynarodawiania polskich przedsiębiorstw	244
Eugeniusz Gostomski , Proces tworzenia unii bankowej w krajach Eurolandu	256
Małgorzata Graćik-Zajackowski , <i>Fair trade</i> : szansa czy zagrożenie dla rozwoju krajów Południa?	267
Tomasz Gutowski , Bezpośrednie inwestycje zagraniczne jako główny sposób inwestowania korporacji transnarodowych w Polsce	277
Marcin Haberla, Sebastian Bobowski , Od uniwersytetu średniowiecznego do uniwersytetu trzeciej generacji	287
Rafał Hryniewiecki , Dyplomacja energetyczna – pomiędzy teorią a praktyką	298
Małgorzata Janicka , Liberalizacja przepływów kapitałowych wobec ewolucji międzynarodowego systemu walutowego	308
Anna H. Jankowiak , Japoński model komunikacji biznesowej a otwarcie japońskiej gospodarki na globalizację	319
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka , Zmiany na lokalnych rynkach pracy województwa podkarpackiego w aspekcie przeobrażeń trójsektorowej struktury zatrudnienia	327
Dorota Jarema , Odpowiedź ASEM na światowy kryzys finansowy	337
Bohdan Jeliński , Fundamentalne konsekwencje kryzysu gospodarki globalnej	346
Ewa Klima, Magdalena Rosińska-Bukowska , Kryzys finansowy 2008 – analiza percepcji kryzysu przez społeczeństwo europejskie	357
Barbara Klimas , Kryzys państwa opiekuńczego i trudności w ograniczaniu społecznych funkcji państwa	368
Artur Klimek , Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych z krajów wschodzących do Polski	378
Karolina Klupś , Przepływy bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Ukrainie oraz ukraińskich inwestycji zagranicznych w latach 2004-2013	388
Agnieszka Kłysik-Uryszek , Wpływ kryzysu na aktywność międzynarodową przedsiębiorstw polskich	400
Agnieszka Konopelko , Polityka Unii Europejskiej wobec krajów regionu Kaukazu Południowego w kontekście globalnego kryzysu finansowego ..	410

Radosław Koszewski , Wykorzystanie zbiorów rozmytych w selekcji kandydatów do aliansu	421
Patrycja Krawczyk , Wpływ kryzysu rynków finansowych i bankowych w XXI wieku na ocenę ratingową wybranych państw	429
Anetta Kuna-Marszałek , Budowa powiązań nauki z biznesem – przegląd badań.....	439
Jarosław Kuśpit , Efekty ekonomiczne Europejskiej Polityki Sąsiedztwa Unii Europejskiej wobec państw Europy Wschodniej w okresie kryzysu gospodarczego	450
Aleksandra Kuźmińska-Haberla , Kraj pochodzenia produktu we współczesnej gospodarce.....	459
Małgorzata Stefania Lewandowska, Tomasz Gołębiowski , Innowacyjność a konkurencyjność międzynarodowa polskich przedsiębiorstw przemysłowych. Wyniki badań.....	469
Marek Maciejewski , Wiarygodność kredytowa państw w obliczu kryzysu finansów publicznych	480
Agnieszka Majka , Zróżnicowanie atrakcyjności inwestycyjnej powiatów województwa podkarpackiego.....	493
Dominika Malchar-Michalska , Międzynarodowy handel zbożem w krajach o niskim dochodzie i deficycie żywnościowym w obliczu światowego wzrostu cen żywności w latach 2006-2011	502
Arkadiusz Malkowski , Rola zarządzania strategicznego w budowaniu konkurencyjnego regionu transgranicznego na przykładzie Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013	513
Arkadiusz Malkowski, Agnieszka Malkowska , Creating a competitive region on the example of Pomerania Euroregion	523
Witold Małachowski , Polityka antykryzysowa Niemiec a integracja europejska	533
Jakub Marszałek , Emisja obligacji zamiennych w warunkach światowego kryzysu finansowego	545
Grzegorz Mazur , Nowy kształt powszechnego systemu preferencji celnych Unii Europejskiej	555
Lidia Mesjasz , Doświadczenia historyczne w zakresie niewypłacalności państw – wnioski dla współczesnej polityki gospodarczej.....	566
Joanna Michalczyk , Główne przesłanki bezpieczeństwa żywnościowego Polski i próba jego pomiaru.....	577
Wawrzyniec Michalczyk , Znaczenie wymiany wewnątrzgałęziowej w polskim handlu zagranicznym towarami rolno-spożywczymi	592
Bartosz Michalski , Zaawansowanie technologiczne polskiego eksportu w pierwszej dekadzie XXI wieku	607

Tomasz Michałowski , Kryzys zadłużeniowy w strefie euro a trwałość relacji kursowej euro/frank CFA.....	619
Ewa Mińska-Struzik , Bariery rozwoju eksportu w polskich przedsiębiorstwach wysokiej techniki – wyniki badań własnych	630

Summaries

Franciszek Adameczuk , Economic cooperation in Polish-Czech border – spatial and institutional aspects.....	23
Marzena Adamczyk , The role of Financial Stability Board in preventing financial crises	32
Eric Ambukita , Foreign direct investment in Wielkopolska Voivodeship	42
Anna Barwińska-Małajowicz , High schools graduates in the context of (not) adjusting of educational offer to the employer expectations. Comparative analysis on the example of chosen regions in Poland and Germany	53
Zbigniew Bentyn , The political crisis and its logistic implications for international supply network	63
Zbigniew Binek , Minimizing the costs of introduction of euro in Poland – experience of countries entering the European Union in 2004 and own solutions.....	72
Joanna Bogolebska , The experience of global economy with global imbalances as a crisis-breeding element.....	84
Jarosław Brach , The position of Polish international road freight carriers on the European market of international road freight hauling – reasons behind the success	104
Magdalena Broszkiewicz , Creating value for shareholders as an instrument of growth and development of the investment attractiveness of modern capital markets.....	114
Dominika Brzęczek-Nester , Competitive position of Polish manufacturing in the context of foreign trade performance in the period 2006-2011	124
Katarzyna Brzozowska , The impact of financial crisis on the regulation environment in Italy	134
Katarzyna Bujan , <i>Cash pooling</i> as a tool for liquidity management in transnational corporations	143
Ignacy H. Chrzanowski , NAFTA as an alternative form of economic integration. From the perspective of the post-communist countries.....	156
Anna Chrzęściewska , Determinants of foreign direct investment development in India.....	166
Anna Czech , Energy crises in contemporary world.....	174
Wioletta Czemiel-Grzybowska , Sources of financing small and medium enterprises in Europe during the crisis	183
Katarzyna Czerewacz-Filipowicz , Anti-crisis policy of the Russian Federation in the area of the Eurasian Economic Community	194

Małgorzata Czermińska , Freedom of the internal market and the common EU competition policy and competitiveness of companies.....	207
Małgorzata Domiter , The importance of global trading rules with special regard to the Most Favoured Nation clause for developing countries.....	222
Jerzy Dudziński , Remarks on financial investors' engagement on commodity markets.....	233
Bartosz Fortuński , Is the global energy integrates with EU energy policy objectives?	243
Elżbieta Golemska , New methods of logistics management in the internationalization of Polish firms.....	255
Eugeniusz Gostomski , The process of creating the banking union in the eurozone	266
Małgorzata Grącik-Zajaczkowski , Fair trade: an opportunity or a threat for the development of the South?	276
Tomasz Gutowski , Foreign direct investments as the main way of transnational corporations' investments in Poland.....	286
Marcin Haberla, Sebastian Bobowski , From the medieval university to the university of the third generation.....	297
Rafał Hryniewiecki , Energy diplomacy – theoretical framework and practical applications	307
Małgorzata Janicka , The liberalization of capital flows in the presence of the evolution of the international monetary system.....	318
Anna H. Jankowiak , Japanese business communication model and the opening of the Japanese economy to the process of globalization	327
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka , Changes on the local labor markets of the Podkarpackie Voivodeship in terms of the transformation of the three-sector structure of employment.....	336
Dorota Jarema , ASEM response to the global financial crisis	345
Bohdan Jeliński , Main consequences of global economy crisis	356
Ewa Klima, Magdalena Rosińska-Bukowska , The crisis of 2008 – analysis of European society's perception of the phenomenon.....	367
Barbara Klimas , Crisis of the welfare state and difficulties in limiting the social functions of the state.....	377
Artur Klimek , Inflows of foreign direct investment from emerging economies to Poland.....	387
Karolina Klupś , Foreign direct investment in Ukraine and the Ukrainian foreign investment flows in the years 2004-2013	399
Agnieszka Kłysik-Uryszek , Impact of economic crisis on Polish outward FDI	409
Agnieszka Konopelko , The European Union policy towards the countries of the South Caucasus region in the context of the global financial crisis.....	420
Radosław Koszewski , The use of fuzzy sets in the selection of candidates to an alliance	428

Patrycja Krawczyk , Impact of the crisis on financial and banking markets in the 21 st century on the rating of selected countries.....	438
Anetta Kuna-Marszałek , Building cooperation between science and business – literature review	449
Jarosław Kuśpit , Economic effects of the European Neighborhood Policy of the European Union towards the countries of Eastern Europe during the economic crisis	458
Aleksandra Kuźmińska-Haberla , Country of origin of a product in the modern economy	468
Małgorzata Stefania Lewandowska, Tomasz Gołębiowski , Innovativeness and international competitiveness of Polish industry. Research outcomes	479
Marek Maciejewski , The reliability of the states in the face of public finance crisis	492
Agnieszka Majka , Diversification of investment attractiveness of counties in the Podkarpackie Voivodeship.....	501
Dominika Malchar-Michalska , International cereal trade in Low-Income Food-Deficit Countries in the context of the world food price surge 2006-2011 ..	512
Arkadiusz Malkowski , Strategic management in building the competitive region on the example of Cross-border Co-operation Operational Programme of the Republic of Poland and the Czech Republic 2007-2013....	522
Arkadiusz Malkowski, Agnieszka Malkowska , Budowa konkurencyjnego regionu na przykładzie Euroregionu Pomerania.....	532
Witold Malachowski , Anti-crisis policy of Germany and European integration	544
Jakub Marszałek , Convertible bonds issuance in the time of world financial crisis	554
Grzegorz Mazur , A new shape of the Generalised System of Preferences of the European Union	565
Lidia Mesjasz , State insolvency – historical experience and lessons for current economic policy.....	576
Joanna Michalczyk , Main determinants of Poland’s food security and an attempt of its measuring	591
Wawrzyniec Michalczyk , The importance of intra-industry exchange in Polish foreign trade in agri-food products	606
Bartosz Michalski , Technological advancement of Polish exports in the first decade of the 21 st century	618
Tomasz Michalowski , Debt crisis in the eurozone and the sustainability of the euro/CFA franc rate.....	629
Ewa Mińska-Struzik , Barriers for exporting activities in Polish high-tech enterprises – own study results	640

Katarzyna Czerewacz-Filipowicz

Politechnika Białostocka

POLITYKA ANTYKRYZYSOWA FEDERACJI ROSYJSKIEJ NA OBSZARZE EUROAZJATYCKIEJ WSPÓLNOTY GOSPODARCZEJ

Streszczenie: Federacja Rosyjska w latach 2009-2012 prowadziła szereg działań w celu wsparcia integrujących się z nią państw dotkniętych kryzysem. Polityka ta dotyczyła głównie Republiki Białorusi, Republiki Kirgistanu i Republiki Tadżykistanu. Kazachstan jako kraj, który jest znacznie bardziej stabilny ekonomicznie oraz dysponuje znacznymi zasobami surowcowymi, nie był głównym obszarem operacji. Działania Rosji wynikały z trzech przesłanek analizowanych w artykule: 1. Federacja Rosyjska uznaje integrację ekonomiczną w ramach Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej za jeden z priorytetów w swojej polityce zagranicznej. 2. Inwestycje zagraniczne Rosji w państwach EAWG wzmacniają rosyjską pozycję i wpływ w tych krajach. 3. Polityka ta jest elementem kreowania pozytywnego wizerunku Rosji oraz rosyjskiej *soft power* na obszarze całej Wspólnoty Niepodległych Państw i poza nią. Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki, przyznanych na podstawie decyzji DEC-2011/03/B/HS4/05/930.

Słowa kluczowe: Euroazjatycka Wspólnota Gospodarcza, kryzys, Federacja Rosyjska.

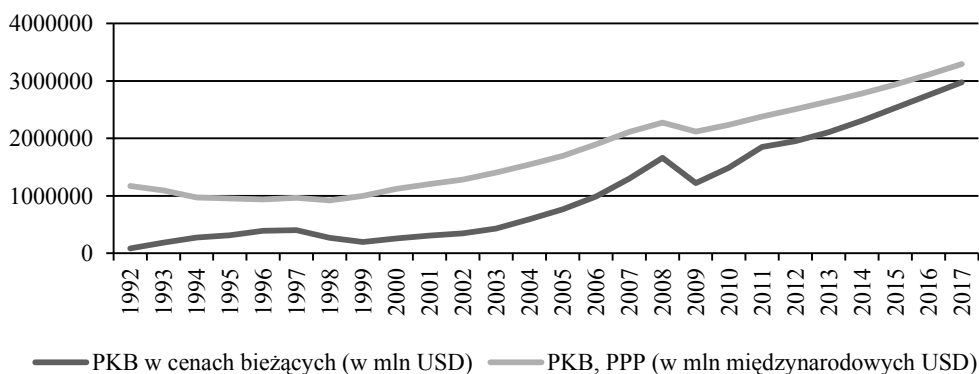
1. Wstęp

Euroazjatycka Wspólnota Gospodarcza (EAWG) oraz funkcjonująca na jej obszarze Unia Celna są inicjatywami znajdującymi się wśród priorytetów polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej. Sama geneza EAWG jest przykładem skutecznych działań Rosji mających na celu umocnienie pozycji i roli tego kraju w regionie. EAWG została utworzona 10 października 2000 roku przez Federację Rosyjską, Białoruś, Kazachstan, Kirgizję i Tadżykistan, w wyniku przekształcenia istniejącej od 1995 roku Unii Celnej. Organizacja „wchłonęła” Centralnoazjatycką Organizację Współpracy, inicjatywę stanowiącą alternatywę wobec rosyjskiego kierunku integracji, utworzoną w 2002 roku przez Kazachstan, Kirgizję, Tadżykistan i Uzbekistan, umacniając w ten sposób swoją pozycję w regionie. Formalnie istnieje od maja 2001 r., kiedy to wszystkie państwa założycielskie ratyfikowały umowę. W latach 2005-2008 również Uzbekistan był członkiem EAWG. W gronie obserwatorów znalazły się zaś Ukraina i Mołdawia (od maja 2002) oraz Armenia (od stycznia 2003).

Pogłębianie współpracy w ramach Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej, funkcjonującej na jej obszarze Unii Celnej oraz projektowanej Euroazjatyckiej Unii Ekonomicznej znalazło się wśród priorytetów polityki zagranicznej obecnej prezydentury Władimira Putina¹. Działania, które Rosja podejmowała i podejmuje w stosunku do państw Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej w czasie kryzysu ekonomicznego, podyktowane są zarówno ekonomicznymi, jak i politycznymi przesłankami i trudno nie odnieść wrażenia, że oprócz chęci pomocy tym krajom, Federacji Rosyjskiej przyświeca cel wzmocnienia swojej pozycji na terytorium EAWG oraz kreowania pozytywnego wizerunku na arenie międzynarodowej (w tym aspekcie można również rozpatrywać deklaracje i faktyczne działania dotyczące pomocy państwom Unii Europejskiej dotkniętym kryzysem, lecz nie jest to przedmiotem niniejszego opracowania).

2. Kryzys ekonomiczny w państwach Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej

Kryzys ekonomiczny dotknął Federację Rosyjską na jesieni 2008 roku. Oprócz elementów znanych z innych krajów, takich jak: utrata płynności przez instytucje finansowe, upadek giełdy, pojawiły się nowe, np. gwałtowna ucieczka kapitału zagranicznego czy brak gotówki na wypłaty w części banków. Specyfika rosyjskiego rynku stała się czynnikiem pogłębiającym negatywne zjawiska².

Rys. 1. PKB Federacji Rosyjskiej w cenach bieżących (w mln USD) i według siły nabywczej (PPP) (w mln międzynarodowych USD)

Źródło: opracowanie na podstawie: World Economic Outlook Database, International Monetary Fund, October 2012. Dane historyczne: lata 1992-2011, prognoza: lata 2012-2017.

¹ Vladimir Putin signed Executive Order on Measures to Implement the Russian Federation Foreign Policy, May 7, 2012, Oficjalny Portal Prezydenta Federacji Rosyjskiej, <http://eng.kremlin.ru/acts/3764> [data wejścia: 05.03.2013].

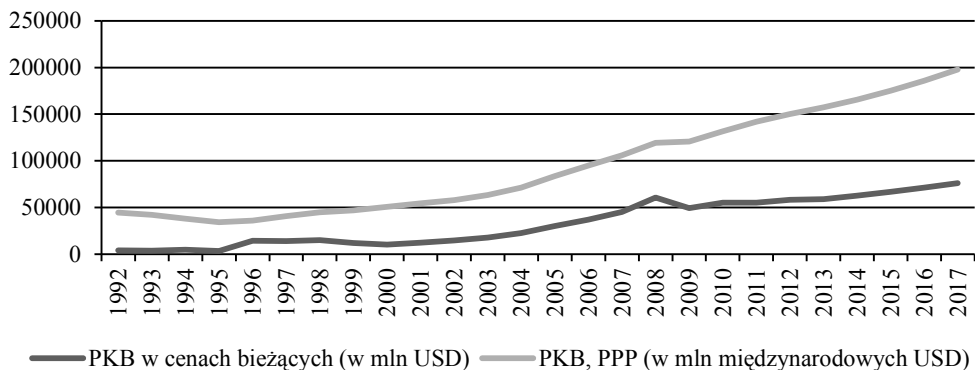
² A. Łomnowski, *Początki kryzysu finansowego w Rosji*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2009, nr I-II (9-10), s. 118.

W pierwszej połowie 2009 roku PKB Rosji spadł o 10,4% w stosunku do analogicznego okresu w roku poprzednim, ale w kolejnych miesiącach i latach sytuacja zaczęła ulegać stopniowej poprawie (rys. 1).

Kryzys obniżył poziom życia rosyjskiego społeczeństwa. Nastąpił wzrost bezrobocia, spadek wynagrodzeń i zaległości płacowe, co przy jednoczesnej wysokiej inflacji spowodowało, że po dziesięciu latach dynamicznego wzrostu realne dochody Rosjan zaczęły spadać. Konsekwencje odczuli również pracujący w Rosji cudzoziemcy, a co za tym idzie, zmniejszyły się strumienie finansowe płynące od zatrudnionych w Federacji Rosyjskiej imigrantów do krajów macierzystych (zob. tab. 1).

W działaniach antykryzysowych rządu Federacji Rosyjskiej widoczny był arbitralny dobór sektorów i przedsiębiorstw, którym udzielana była pomoc. Wspierane były głównie tradycyjne sektory gospodarki: surowcowy (sektor naftowo-gazowy, m.in. poprzez zmianę trybu ustalania ceł eksportowych czy pobierania VAT); sektor zbrojeniowy (poprzez zagwarantowanie mu zamówień i przesyłanie przedpłat na ich realizację); przemysł maszynowy, zwłaszcza samochodowy; rolnictwo; budownictwo; przewozy lotnicze i kolejowe. Pomoc skoncentrowana była na dużym biznesie, do którego trafiło ponad 60% pomocy (mały biznes otrzymał ok. 5% całej pomocy publicznej)³. Najważniejsze jednak było korzystne dla Rosji kształtowanie się cen surowców, głównie ropy naftowej.

Republika Białorusi boryka się z kryzysem od początku 2009 roku (rys. 2), co w dużej mierze jest pochodną uzależnienia tego kraju od eksportu oraz kredytów zagranicznych, czyniąc ten kraj jednocześnie podatnym na politykę kredytodawców (głównie Rosji).

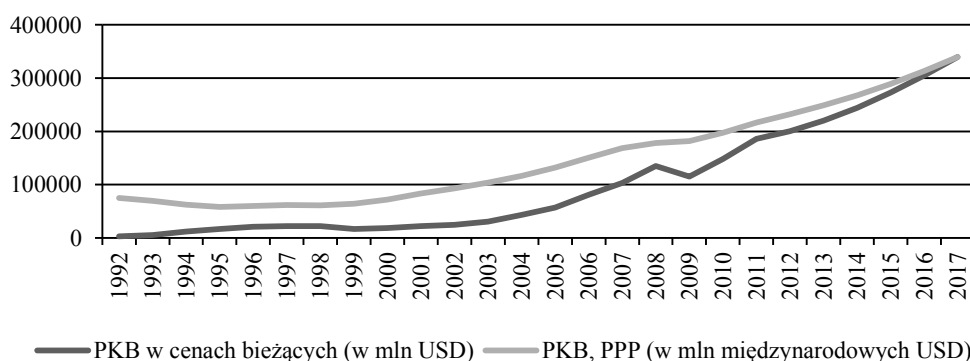
Rys. 2. PKB Białorusi w cenach bieżących (w mln USD) i według siły nabywczej (PPP) (w mln międzynarodowych USD)

Źródło: opracowanie na podstawie World Economic Outlook Database, International Monetary Fund, October 2012. Dane historyczne: lata 1992-2011, prognoza: lata 2012-2017.

³ I. Wiśniewska, A. Dubas, J. Rogoża, *Rosja w kryzysie rok pierwszy*, Raport Ośrodka Studiów Wschodnich, Warszawa 2010, s. 3-7.

W lipcu 2011 roku poważny kryzys finansowy zmusił władze Białorusi do ustępstw (w tym sprzedaży sieci gazociągów) wobec Federacji Rosyjskiej – jedyne-go realnego kredytodawcy. Początek roku 2012 z kolei był dla Republiki Białorusi korzystny, ponieważ zastosowała nieuczciwe działania w handlu produktami pochodzącymi z przerobu rosyjskiej ropy i sprzedawała je za granicę jako rozpuszczalniki i rozcieńczalniki, nie odprowadzając należnych Rosjanom takich wpływów z cel eksportowych, jakie płacą rosyjscy eksporterzy. Rosja w drugiej połowie roku powstrzymała te działania, a Białoruś po raz kolejny znalazła się w kryzysie ekonomicznym.

Zależność od cen surowców energetycznych spowodowała, że Kazachstan był jednym z pierwszych państw na świecie, które odczuły skutki światowego kryzysu finansowego. Rząd tego kraju zdecydował się na szybkie i zdecydowane działanie, wprowadzając 9 nowych ustaw stabilizacyjnych i 12 rozporządzeń branżowych, skutecznie je realizując. Z tego powodu już w 2010 roku Kazachstan został uznany za państwo stabilne, a jego PKB osiągnął wartość sprzed kryzysu (rys. 3). Nie bez znaczenia pozostały również korzystne tendencje dotyczące cen ropy naftowej.

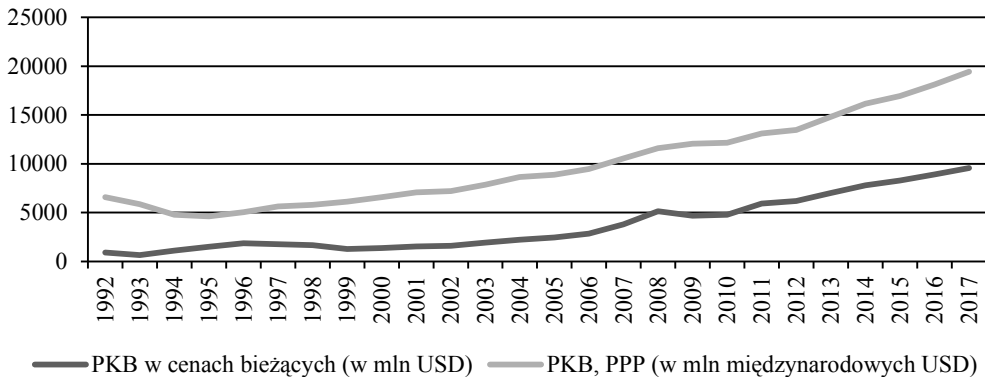

Rys. 3. PKB Kazachstanu w cenach bieżących (w mln USD) i według siły nabywczej (PPP) (w mln międzynarodowych USD)

Źródło: opracowanie na podstawie World Economic Outlook Database, International Monetary Fund, October 2012. Dane historyczne: lata 1992-2011, prognoza: lata 2012-2017.

Kazachstan zdecydował się również na podpisanie z Chinami porozumień gospodarczych w 2009 roku, w tym umowy kredytowej o wartości 10 mld USD, oraz porozumienia o sprzedaży udziałów w koncernie MangistauMunaiGaz (jednym z większych producentów ropy w Kazachstanie) chińskiej spółce CNPC. Sprzedaż aktywów naftowych, o które ubiegała się rosyjska spółka Gazpromnieft', chińskiej CNPC oznaczało zacieśnienie współpracy Kazachstanu z Chinami, czyniąc z ChRL ważnego partnera na czas kryzysu i godziło w interesy Rosji⁴.

⁴ *Chiny strategicznym partnerem Kazachstanu w czasach kryzysu*, „Tydzień na Wschodzie”, 2009-04-21, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2009.

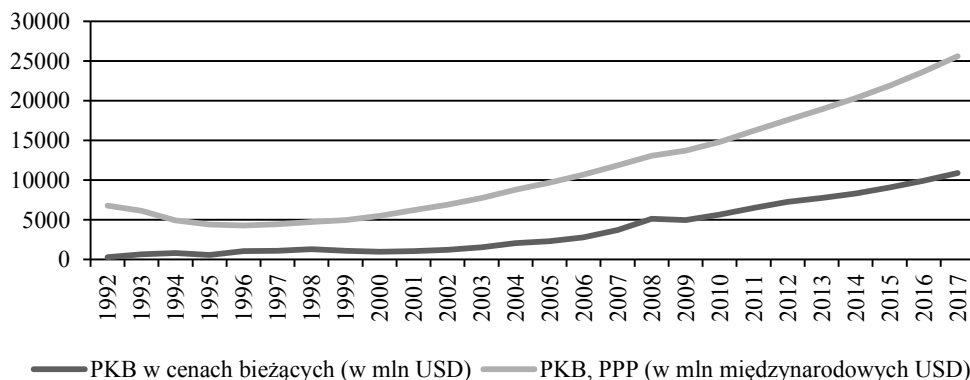
Rys. 4. PKB Kirgistanu w cenach bieżących (w mln USD) i według siły nabywczej (PPP) (w mln międzynarodowych USD)

Źródło: opracowanie na podstawie World Economic Outlook Database, International Monetary Fund, October 2012. Dane historyczne: lata 1992-2011, prognoza: lata 2012-2017.

Kirgistan jest państwem rozwijającym się, rolniczym, jednym z biedniejszych w regionie, silnie uzależnionym od koniunktury ekonomicznej i politycznej Federacji Rosyjskiej. Światowy kryzys gospodarczy, który dotknął Kirgistan w 2009 roku (rys. 4), został dodatkowo pogłębiony kryzysem politycznym w tym kraju. Wydarzenia z kwietnia i czerwca 2010 roku doprowadziły kraj do niestabilności politycznej i wstrząsów gospodarczych. Wzrosło i tak wysokie w tym kraju bezrobocie, uszkodzono około trzech tysięcy budynków mieszkalnych, ponad 300 obiektów użyteczności publicznej, straty poniosły przedsiębiorstwa. Ponadto nałożyły się na siebie dwa groźne dla gospodarki Kirgistanu zjawiska: niekorzystne oddziaływanie popytu zagranicznego oraz spowodowane zamieszkami zamknięcie granic z sąsiednimi krajami, co praktycznie doprowadziło do wstrzymania eksportu produkcji rolniczej i wyrządziło znaczne szkody w przedsiębiorstwach przemysłu lekkiego i przetwórczego. Wydarzenia ekonomiczne i polityczne spowodowały również spadek atrakcyjności inwestycyjnej Republiki Kirgiskiej oraz znaczne pogorszenie warunków życia obywateli. Nowe władze Republiki Kirgiskiej chcą osiągnąć stabilizację społeczno-gospodarczą, podejmując działania w postaci inwestycji infrastrukturalnych, mieszkaniowych i innych, głównie opartych na zagranicznej pomocy finansowej, m.in. Antykryzysowego Funduszu Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej⁵.

Tadżykistan, podobnie jak Kirgistan, to jeden z biedniejszych krajów w regionie Azji Centralnej, silnie uzależniony od koniunktury w Federacji Rosyjskiej. Ponadto kraj ten jest szczególnie podatny na kryzysy, ponieważ najważniejszymi pozycjami w gospodarce są eksport bawełny oraz eksport aluminium bazujący na importowanym surowcu. Podobnie jak w Kirgizji, ważną pozycję w PKB tego kraju zajmują

⁵ *Kirgistan. Informator ekonomiczny o krajach świata*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.eksporter.gov.pl [data wejścia: 15.12.2012].

Rys. 5. PKB Tadżykistanu w cenach bieżących (w mln USD) i według siły nabywczej (PPP) (w mln międzynarodowych USD)

Źródło: opracowanie na podstawie World Economic Outlook Database, International Monetary Fund, October 2012. Dane historyczne: lata 1992-2011, prognoza: lata 2012-2017.

wpływy przesyłane do kraju przez osoby zatrudnione w Kazachstanie i w Rosji (zob. tab. 1).

Tadżykistan wyraźnie odczuł skutki kryzysu światowego już 2008 roku (rys. 5). Wynikało to głównie z poważnego spadku cen światowych na aluminium (z 2200 USD/tonę do 1700 USD/tonę) i w konsekwencji zmniejszenia wpływów do budżetu o 210 mln USD oraz spadku o 21,5% cen bawełny i o 20,1% wyrobów tekstylnych. Dodatkowymi negatywnymi zjawiskami pogłębiającymi kryzys były zmniejszenie środków finansowych pochodzących od obywateli przebywających na emigracji zarobkowej w Rosji i Kazachstanie oraz problemy z zaopatrzeniem w energię elektryczną wynikające z polityki Uzbekistanu. Pomimo trudnej sytuacji gospodarczej władze kraju wprowadziły skuteczne reformy ekonomiczne, gdyż potencjał gospodarczy kraju jest znaczny. Niemniej, podobnie jak Kirgistan, również Tadżykistan zwraca się w stronę zagranicznej pomocy finansowej, m.in. Antykrzysowego Funduszu Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej i Euroazjatyckiego Banku Rozwoju⁶.

3. Działania Federacji Rosyjskiej na obszarze EAWG

Działania Federacji Rosyjskiej w państwach Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej przebiegają na trzech płaszczyznach. Po pierwsze, są to bezpośrednia pomoc, inwestycje i inne działania rosyjskie na terytorium tych krajów. Po drugie, są to działania podejmowane przez Euroazjatycki Bank Rozwoju (EABR), w którym najwięk-

⁶ *Tadżykistan. Informator ekonomiczny o krajach świata*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.eksporter.gov.pl [data wejścia: 15.12.2012].

sze udziały ma Federacja Rosyjska. Po trzecie, są to działania podejmowane w ramach Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej.

W kontekście kryzysu instrumentem oddziaływania jest tu powołany w pierwszej połowie 2009 roku Antykryzysowy Fundusz EAWG, powołany przez Armenię, Białoruś, Kazachstan, Kirgistan, Rosję i Tadżykistan, a zarządzany przez Euroazjatycki Bank Rozwoju. Początkowy wkład państw wyniósł 8 mld 513 mln USD, z czego Armenia, Kirgistan, Tadżykistan wniosły ekwiwalent 1 mln USD (każde z państw), Białoruś 10 mln USD, Kazachstan 1 mld USD, a Federacja Rosyjska ekwiwalent 7,5 mld USD. Celem AF EAWG jest wspieranie gospodarek państw członkowskich w przewyżczeniu skutków globalnego kryzysu finansowego, wspieranie ich ekonomicznej i finansowej stabilności oraz promowanie integracji ekonomicznej między państwami członkowskimi⁷.

Dwa największe projekty realizowane przez AF EAWG dotyczą pomocy Tadżykistanowi i Białorusi. W odniesieniu do tego pierwszego państwa w lipcu 2010 roku zaaprobowano pomoc finansową w wysokości 70 mln USD. Środki finansowe przeznaczono głównie na wsparcie budżetu i finansów publicznych, tak aby zapobiec redukcji wydatków na sektory socjalne: edukację, zdrowie, opiekę społeczną. Kolejna aplikacja Tadżykistanu dotyczy współfinansowania w wysokości 30 mln USD przez AF EAWG razem z Bankiem Światowym inwestycji infrastrukturalnych sieci kanałów i elektrowni wodnych⁸.

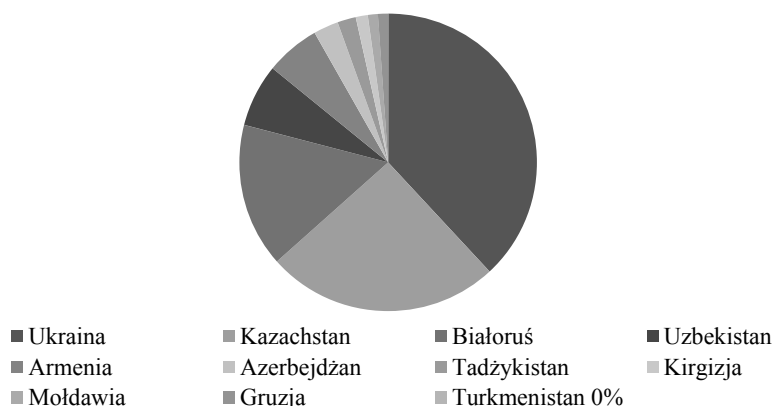
Drugim spektakularnym działaniem AF EAWG jest pomoc Białorusi w formie zaaprobowanego w czerwcu 2011 roku kredytu finansowego na kwotę 3 mld USD, przekazywaną w kolejnych transzach. Głównym celem pomocy jest stabilizacja bilansu płatniczego Republiki Białorusi i poprawa konkurencyjności gospodarczej tego kraju⁹.

Federacja Rosyjska jest aktywnym inwestorem w państwach WNP i Gruzji (rys. 6). Wielkość rosyjskich inwestycji jest pochodną wielkości i potencjału danego kraju oraz jego relacji z Rosją. Białoruś do końca 2011 roku zaabsorbowała 16% wszystkich inwestycji, choć biorąc pod uwagę działania Federacji Rosyjskiej, polegające na pomocy finansowej dla rządu Białorusi w zamian za udziały w strategicznych przedsiębiorstwach tego kraju, wskaźnik ten zapewne wzrośnie. Do spektakularnych przejęć należy zaliczyć zakup 50% udziałów w „Bieltransgaz”, monopoliście sektora gazowego na Białorusi, przez rosyjski „Gazprom” za 2,5 mld USD. Obecnie rosyjska spółka jest wyłącznym właścicielem białoruskiego podmiotu. Federacja Rosyjska pozostaje na pierwszym miejscu wśród inwestorów zagranicznych w Re-

⁷ *Annual Report 2011 of the Resources Manager of the Anti-Crisis Fund of the Eurasian Economic Community on the Administration and Management of Fund Resources*, Eurasian Development Bank, Moskwa-Ałma Ata 2012, s. 4.

⁸ Tamże, s. 4-6, oraz *The Experts of the Eurasian Development Bank, as the ACF Resources Manager*, visited Dushanbe, Oficjalny Portal Antykryzysowego Funduszu Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej, www.acf.eabr.org [data wejścia 25.01.2013].

⁹ *Annual Report 2011 of the Resources Manager ...*, s. 5, 6.

Rys. 6. Procentowy udział rosyjskich inwestycji w państwach WNP i Gruzji. Wartość skumulowana na koniec 2011 roku

Źródło: A.V. Kuznetsov, Y.D. Kvashnin, E.A. Sidorova, S.B. Khavronin, *Monitoring of Mutual Investment in the CIS*, Eurasian Development Bank, Centre for Integration Studies, St. Petersburg, Russia 2012, s. 8, 31.

publice Białorusi z udziałem 47,8% w całości inwestycji i 56% bezpośrednich inwestycji zagranicznych¹⁰. Na obszarze Białorusi aktywne działania w 2012 roku zintensyfikowała również korporacja Rosatom, inwestując 10 mln USD w infrastrukturę do produkcji energii atomowej¹¹.

Polityka Federacji Rosyjskiej wobec Republiki Kirgiskiej w ostatnich latach była wielopłaszczyznowa i budziła liczne kontrowersje. W lutym 2009 roku rząd rosyjski umorzył borykającemu się z kryzysem Kirgistanowi 180 mln USD długu, obiecał pożyczkę 2 mld USD oraz przekazał 150 mln USD w formie inwestycji bezpośrednich w hydroelektrownię Kambarata-1¹². Niemniej pomoc ta była obciążona warunkami, bowiem dzięki niej udało się skłonić prezydenta Kirgistanu do wypowiedzenia umowy dotyczącej bazy amerykańskiej na lotnisku Manas, o co Federacja Rosyjska zabiegała od 2001 roku, czyli momentu podpisania umowy z USA. Niezadowolone społecznie realnie zagrażające władzy prezydenta Kurmanbeka Bakijewa skłoniło go do przyjęcia warunków rosyjskich. Następnie rosyjskie media, emitując szereg programów w negatywny sposób prezentujących sylwetkę Bakijewa, przyczyniły się do jego obalenia, a Władimir Putin, przyjmując na Kremlu jak głowę państwa Ałmazbeka Atambajewa, niejako „namaścił” go na to stanowisko, wspiera-

¹⁰ Białoruś. *Informator ekonomiczny o krajach świata*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.eksporтер.gov.pl [data wejścia: 15.12.2012].

¹¹ *Putin Promises to Help Belarus Resist EU 'Pressure'* <http://www.rferl.org/content/putin-promises-to-help-belarus-resist-eu-pressure/24600129.html>, Radio Free Europe [data wejścia: 22.03.2013].

¹² R. Weitz, *China, US, Russia eye Bishkek*, <http://thediplomat.com/2010/04/12/china-us-russia-eye-bishkek/2/>, "The Diplomat" [data wejścia: 05.03.2013].

jąc jednocześnie obietnicą kolejnej transzy pomocy dla Kirgistanu. Obecnie prezydent Atambajew prezentuje prorosyjski kierunek polityki, decydując się np. na wzmocnienie obecności rosyjskich sił zbrojnych w Kirgistanie oraz deklarując chęć przystąpienia do Unii Celnej

Tabela 1. Transfery finansowe z Rosji, w formie przekazów pieniężnych (w mln USD) do państw EAWG i PKB tych państw w 2009 roku

Kraj	Transfery w 2009 roku	PKB w 2009 roku
Białoruś	96,1	49 209
Kazachstan	517,2	115 308
Kirgistan	894,3	4 683
Tadżykistan	1 724,5	4 977

Źródło: opracowanie na podstawie: W.A. Ioncew, I.W. Iwachniuk, A.G. Magomiedowa, I.A. Aleszkowski, Ju.A. Prochorowa, K.D. Szewczenko, E.W. Głód, *Jedynyj rynek truda w JEEP: ekonomiczeskij effiekt soglaszenij w oblasti trudowej migracyi*, "Jewrazijskaja ekonomiczeskaja integracja. Nauczno-analiticzeskij żurnał" 2012, nr 2(15), s.14 (za: Bank Centralny Rosyjskiej Federacji oraz World Economic Outlook Database, International Monetary Fund, October 2012).

Czynnikiem silnie wpływającym na gospodarki Kirgistanu i Tadżykistanu są możliwości migracji pracowników do Federacji Rosyjskiej i Kazachstanu i transfery finansowe płynące w ślad za tym. Tabela 1 obrazuje, jaki wpływ na PKB miały one w 2009 roku, czyli pierwszym, w którym widoczne były konsekwencje kryzysu. W Tadżykistanie transfery stanowiły 1/3 PKB, a w Kirgistanie 1/5 PKB. Z tego powodu dodatkowym instrumentem, jakim Rosja dysponuje wobec tych państw, jest jej polityka migracyjna.

4. Podsumowanie

Z punktu widzenia Federacji Rosyjskiej kryzys gospodarczy przyniósł szereg konsekwencji o charakterze ekonomicznym, lecz także politycznym czy wręcz geopolitycznym. Wpłynął na retorykę rosyjskich polityków, proponowaną przez nich wizję przyszłej Rosji oraz relacje z krajami EAWG. Z całą pewnością jest wykorzystywany do wzmocnienia pozycji tego państwa na arenie międzynarodowej i poprawy wizerunku.

Mimo własnych problemów gospodarczych Rosja podjęła szereg działań mających zwiększyć jej wpływy w państwach Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej, które kryzys dotknął w jeszcze większym stopniu. W zamian za określone koncesje gospodarcze i polityczne Rosja oferuje tym krajom (Białorusi, Kirgistanowi, Tadżykistanowi) kredyty stabilizacyjne i inwestycje. Wspiera również ekspansję firm rosyjskich, polegającą na wykupywaniu przecenionych aktywów w tych krajach. Bia-

łoruś zgodziła się na stworzenie wspólnego systemu obrony powietrznej, a Kirgistan podjął decyzję o zamknięciu amerykańskiej bazy Manas pod Biszkekiem¹³.

Federacja Rosyjska oddziałuje w regionie nie tylko poprzez udzielanie pomocy finansowej, inwestycje bezpośrednie czy politykę przedsiębiorstw. Ważnymi kanałami oddziaływania stały się: Antykryzysowy Fundusz Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej i Euroazjatycki Bank Rozwoju.

Ponadto Rosji udało się doprowadzić do powstania w 2010 roku Unii Celnej z Białorusią i Kazachstanem, do której od momentu zmiany władzy aktywnie dąży Kirgistan i z którą umowę stowarzyszeniową podpisała Ukraina. Zaprojektowany już został następny krok integracyjny na obszarze EAWG, a mianowicie powołanie Wspólnej Przestrzeni Gospodarczej.

Literatura

Annual Report 2011 of the Resources Manager of the Anti-crisis Fund of the Eurasian Economic Community on the Administration and Management of Fund Resources, Eurasian Development Bank, Moskwa-Alma Ata 2012.

Białoruś. Informator ekonomiczny o krajach świata, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.eksporter.gov.pl [data wejścia: 15.12.2012].

Chiny strategicznym partnerem Kazachstanu w czasach kryzysu, „Tydzień na Wschodzie”, 2009-04-21, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2009.

Ioncew W.A., Iwachniuk I.W., Magomiedowa A.G., Aleszkowskij I.A., Prochorowa J.A., Szewczenko K.D., Głód E.W., *Jedyny rynek truda w JEEP: ekonomicznej efekcie sołgłaszenij w oblasti trudowej migracji*, „Jewrazijskaja ekonomiczeskaja integracija. Nauczno-analiticzeskij żurnal” 2012, nr 2(15).

Kirgistan. Informator ekonomiczny o krajach świata, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.eksporter.gov.pl [data wejścia: 15.12.2012].

Konończuk W., *Rosja wykorzystuje kryzys dla zwiększenia wpływów w państwach WNP*, „Tydzień na Wschodzie” 2009-02-10, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2009.

Kuznetsov A.V., Kvashnin Y.D., Sidorova E.A., Khavronin S.B., *Monitoring of Mutual Investment in the CIS*, Eurasian Development Bank, Centre for Integration Studies, St. Peterburg, Russia 2012.

Łomanowski A., *Początki kryzysu finansowego w Rosji*, „Bezpieczeństwo Narodowe”, 2009, nr I-II (9-10).

Putin Promises to Help Belarus Resist EU 'Pressure' <http://www.rferl.org/content/putin-promises-to-help-belarus-resist-eu-pressure/24600129.html>, Radio Free Europe [data wejścia: 22.03.2013].

Tadżykistan. Informator ekonomiczny o krajach świata, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.eksporter.gov.pl [data wejścia: 15.12.2012].

The Experts of the Eurasian Development Bank, as the ACF Resources Manager, visited Dushanbe, Oficjalny Portal Antykryzysowego Funduszu Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej, www.acf.eabr.org [data wejścia 25.01.2013].

Vladimir Putin signed Executive Order on Measures to Implement the Russian Federation Foreign Policy, May 7, 2012, Oficjalny Portal Prezydenta Federacji Rosyjskiej, <http://eng.kremlin.ru/acts/3764> [data wejścia: 05.03.2013].

¹³ W. Konończuk, *Rosja wykorzystuje kryzys dla zwiększenia wpływów w państwach WNP*, „Tydzień na Wschodzie”, 2009-02-10, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2009.

Weitz R., *China, US, Russia eye Bishkek*, <http://thediplomat.com/2010/04/12/china-us-russia-eye-bishkek/2/>, "The Diplomat" [data wejścia: 05.03.2013].

Wiśniewska I., Dubas A., Rogoża J., *Rosja w kryzysie rok pierwszy*, raport Ośrodka Studiów Wschodnich, Warszawa 2010.

World Economic Outlook Database, International Monetary Fund, October 2012.

ANTI-CRISIS POLICY OF THE RUSSIAN FEDERATION IN THE AREA OF THE EURASIAN ECONOMIC COMMUNITY

Summary: In the period from 2009 to 2012, the Russian Federation conducted a series of activities aimed at offering support for the integrating countries which had been affected by the crisis. This policy focused mainly on the Republic of Belarus, the Kyrgyz Republic and the Republic of Tajikistan. Kazakhstan, as a country which is much more stable in terms of economics and having significant raw material resources, remained outside the main area of operation. Russia's actions resulted from the following three conditions which are the subject of the analysis conducted in the article: 1. The Russian Federation recognizes the economic integration in the Eurasian Economic Community as one of the priorities in its foreign policy. 2. Foreign investment made by Russia in the EurAsEC countries strengthens Russia's position and influences these countries. 3. Such a policy is a component of Russia's positive image creation and of the Russian soft power throughout the Commonwealth of Independent States and beyond. The project has been financed with the funds of the National Science Centre provided on the basis of decision no. DEC-2011/03/B/HS4/05/930.

Keywords: Eurasian Economic Community, crisis, Russian Federation.